

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาทั่วไปของการพัฒนาภาค หมายถึงการยกระดับการพัฒนาของภูมิภาคที่ยังไม่เจริญหรือล้าหลัง (Depressed or lagging region) ได้แก่ ภาคชนบท ซึ่งมีอัตราการพัฒนาล่าช้ากว่าภูมิภาคที่พัฒนาแล้วภายในประเทศ และมีการกระจายรายได้ในเชิงอาณาบริเวณที่ไม่เป็นธรรม ความสำเร็จของการส่งออก จากทฤษฎีสถานการส่งออก จะส่งผลสู่ความเจริญของภูมิภาค สถานการส่งออก มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดรายได้ของภาค จะมีอิทธิพลต่อรายได้ในภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่อง การจ้างงานในอุตสาหกรรมอื่นๆจะเกี่ยวเนื่องกับการจ้างงานในอุตสาหกรรมส่งออก

เมื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจสำหรับชนบท โดยจะทำหน้าที่เป็นแหล่งรองรับแรงงานส่วนเกินจากชนบท ชาวบ้านในชนบทเดินทางเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมที่กระจุกตัวอยู่ในเมือง เนื่องจากเมืองมีบริการขั้นพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เหมาะแก่การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้แล้วเมือง ยังเป็นตลาดรองรับผลิตผลทางการเกษตรจากชนบท ซึ่งผลิตผลและแรงงานจากชนบทเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตรและแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ดังนั้น การผลิตและการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดรายได้ต่อชนบทในรูปแบบของผลตอบแทนปัจจัยการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม การก่อให้เกิดรายได้ในชนบท จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภาค

การผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก เป็นอุตสาหกรรมการเกษตรที่ทำรายได้เข้าประเทศและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่เป็นแหล่งผลิตสำคัญมหาศาลในแต่ละปี อุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิที่ดำเนินกิจกรรมโดยโรงสีข้าวขนาดใหญ่ จัดเป็นอุตสาหกรรมการเกษตร ที่อาศัยผลิตผลจากการเกษตร ที่เรามีวัตถุดิบอยู่มาก และผลิตได้ง่ายไม่ซับซ้อน อุตสาหกรรมประเภทนี้ ช่วยส่งเสริมผลทางการเกษตรและเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการพัฒนาอุตสาหกรรมในสาขาต่างๆ อาทิเช่น ปู่ย เครื่องมือเครื่องจักรทางการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรให้เจริญมากขึ้นนั้น จะช่วยให้สามารถนำวัตถุดิบทั้งหลายที่มีมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ และช่วยให้เกิดแรงงานในสายอื่นๆนอกจากเกษตรได้ ช่วยผลิตสินค้าบริโภคได้ต่างชนิดกันมากขึ้น

ดังนั้น ในการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อเศรษฐกิจภูมิภาค จึงทำให้เราสามารถคาดการณ์และวางแผนการพัฒนาภาค จากการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทที่จะช่วยยกระดับการพัฒนาภาคที่ล้าหลัง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ในสาขาการผลิตต่างๆ การดำเนินนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมของภาครัฐ ก็เพื่อให้เป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญ สู่กิจกรรมอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการสร้างเมืองที่เป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญสู่ชนบทโดยรอบ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาภูมิภาคต่อไป จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก กิจกรรมที่ทำรายได้จำนวนมากเข้าสู่ประเทศ เกิดการกระจายความเจริญจากกิจกรรมดังกล่าว สู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นใดบ้างในระบบเศรษฐกิจโดยรวม การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ทำให้สาขาการผลิตอื่นๆ ขยายตัวตามส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมจากการขยายตัวของสาขาการผลิตต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน และเกิดรายได้แก่ชาวชนบท ที่อยู่ในภาคการผลิตผลผลิตทางการเกษตรให้แก่โรงสีอย่างไรบ้าง โดยศึกษาจากการทำงานของตัวคุณทวีและรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมการเกษตรที่ตั้งอยู่ในเมือง คนงาน ชาวเมือง เกษตรกร และชาวชนบท โดยจะแบ่งผลกระทบออกเป็น 3 ประเภท คือ ผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม และ Induced Impact

ผลกระทบทางตรง เป็นจำนวนเงินที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว เพื่อจ้างแรงงาน ผลกระทบทางอ้อมคือ จำนวนเงินที่เกิดขึ้นจากการซื้อปัจจัยการผลิตอื่นที่มีใช้แรงงานของโรงสี และ Induced Impact คือ จำนวนเงินที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทและเมืองเป็นผลมาจากการใช้จ่ายผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อม โดยสามารถคำนวณได้จาก ผลการใช้จ่ายของโรงสีข้าว คนงานที่ทำงานในโรงสี เกษตรกร ชาวเมืองและชาวบ้านในชนบท

ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของโรงสีข้าว คือ ผลบวกระหว่างผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม และ Induced Impact ที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสี ซึ่งสามารถคำนวณได้โดยใช้กระบวนการทำงานของตัวคุณทวี และค่า Value Added Ratio จากตารางปัจจัยเข้า – ปัจจัยออก

โดยสรุป รายจ่ายของโรงสี และชาวเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท จะก่อให้เกิดจำนวนเงินหรือผลกระทบในชนบทนั้นๆ รายจ่ายของโรงสีและชาวเมือง จะกลายเป็นรายได้ของชาวบ้าน (ทางตรงหรือทางอ้อม) ซึ่งชาวบ้านจะใช้จ่ายรายได้ที่ได้รับจากผลทางตรงและทางอ้อมนั้น เพื่อบริโภคต่อไปเป็นทอดๆ ซึ่งรายจ่ายของชาวบ้านจะก่อให้เกิดจำนวนเงินหรือผลกระทบ (Induced Impact) ในพื้นที่ชนบทและเมือง ผลรวมของผลกระทบทางตรงและ

ผลกระทบทางอ้อม และ Induced Impact คือ ผลกระทบทั้งหมดที่เป็นผลมาจากการใช้จ่ายของ โรงสีและชาวเมือง

ลักษณะและวิธีการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ข้าวหอมมะลิพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูก ได้แก่ พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ พันธุ์ กข.15 ข้าวหอมมะลิเป็นข้าวพันธุ์ที่มีกลิ่นหอม เมื่อนึ่งต้มจะได้ข้าวขาว เม็ดใสมวยสวย นำมารับประทาน ทำให้เป็นที่นิยมของต่างชาติ ข้าวหอมมะลิไทยต้องได้รับการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร ว่าได้จากการแปรรูปข้าวเปลือกเจ้าพันธุ์ข้าวหอม ที่ผลิตในประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งมีการกำหนดคุณภาพข้าวตามค่าปริมาณอมิโลสต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 และไม่เกินร้อยละ 19 ที่ระดับความชื้นร้อยละ 14 ความยาวของเมล็ดข้าวเต็มเมล็ดไม่ต่ำกว่า 7 มิลลิเมตร ความกว้างไม่ต่ำกว่า 3 มิลลิเมตร

การเพาะปลูกข้าวหอมมะลิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีอยู่ในทุกอำเภอของทั้ง 9 จังหวัด เกษตรกรส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองเพื่อบริโภค และปลูกข้าวเจ้าพันธุ์หอมมะลิไว้เพื่อจำหน่าย จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า เกษตรกร 1 ครัวเรือนจะมีที่ดินประมาณ 29.87 ไร่ แบ่งเพาะปลูกข้าวหอมมะลิประมาณ 22.42 ไร่ และแบ่งปลูกข้าวเหนียวประมาณ 7.03 ไร่ การเพาะปลูกของแต่ละอำเภอจะแตกต่างกันไปตามศักยภาพของพื้นที่ เนื่องจากข้าวหอมมะลิ เป็นข้าวเจ้าพันธุ์ไวแสง ไม่สามารถปลูกในนาปรังได้ อาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก และไม่สามารถขึ้นในที่ต่ำ น้ำท่วมขังได้ ดังนั้น พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกจึงไม่ได้มีในทุกอำเภอ ส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตะวันออก และตอนกลาง ริมแม่น้ำชีของภาค แดงจังหวัด สุรินทร์ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด (ทุ่งกุลาร้องไห้) ยโสธร ศรีสะเกษ เป็นต้น จะมีการเพาะปลูกอย่างหนาแน่น

ในส่วนของแรงงานและเทคโนโลยีในการผลิต พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีการเพาะปลูกกันแบบในครัวเรือน มีแรงงานในครัวเรือนประมาณ 2 – 4 คน และมีการจ้างแรงงานคนในการเก็บเกี่ยว เฉลี่ยประมาณ 9 คน ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก โดยเสียค่าแรงเป็นรายวันวันละประมาณ 120 – 140 บาท ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในหมู่บ้านเดียวกัน และแรงงานในหมู่บ้านข้างเคียง มีบางพื้นที่ที่มีเขตเพาะปลูกหนาแน่น เช่น บริเวณ ทุ่งกุลาร้องไห้ มีการเดินทางของแรงงานและเครื่องมือเก็บเกี่ยวที่ทันสมัย มาจากภาคกลาง มาเพื่อรับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตในฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยคิดค่าจ้างเป็นไร่ ไร่ละประมาณ 400 บาท การใช้เทคโนโลยีที่ดี นับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ข้าวหอมมะลิมีคุณภาพสูงและผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น เนื่องจากการใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวเมล็ดข้าวที่ได้จะมีสภาพแตกหัก และการเก็บเกี่ยวที่ใช้เวลานานจะทำให้ข้าวคุณภาพเสื่อม ราคาขายต่ำ ในขณะที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

การซื้อขายข้าวเปลือกหอมมะลิ จากการสำรวจภาคสนามพบว่า เกษตรกรนิยมที่จะเดินทางไปขายข้าวเปลือกที่หน้าโรงสี ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตรจากที่นา และโรงสีขนาด

ใหญ่ 1 โรงจะมีขนาดพื้นที่ที่ให้บริการเป็นรัศมีวงรอบ ประมาณ 150 กิโลเมตรรอบโรงสี เกษตรกรจะนิยมนำข้าวไปขายให้กับโรงสีเนื่องจากไม่ต้องเสียค่าบริการในการตรวจคุณภาพข้าว การขนส่ง การขนข้าวลงเหมือนที่ตลาดกลางหรือสหกรณ์ และสามารถได้รับเงินสดจากโรงสีเลยไม่ต้องรอเหมือนหน้าตลาดกลางและสหกรณ์ การซื้อขายของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นยังพบเห็นในรูปของข้อตกลงผูกพัน เพื่อชำระหนี้ เช่น พ่อค้าให้เกษตรกรกู้ยืม ปุ๋ยและเครื่องมือการเกษตร แต่มีข้อตกลงว่า ต้องชำระด้วยข้าวเปลือก หรือ ต้องขายข้าวเปลือกให้ เป็นต้น

การขนส่งข้าวเปลือกของเกษตรกร เกษตรกรจะว่าจ้างรถบรรทุก 4 ล้อกลาง รอจนเก็บเกี่ยวได้เต็มคันรถ บรรจุใส่กระสอบปุ๋ยลูกละประมาณ 25 กิโลกรัม บางครั้งเกษตรกรจะรวมกันจ้างรถบรรทุก 6 ล้อ เพื่อขนส่งแต่ประมาณ ร้อยละ 80 เป็นรถ 4 ล้อกลาง ร้อยละ 10 เป็นรถบรรทุก 6 ล้อ รถบรรทุก 10 ล้อ ร้อยละ 5 รถสองแถวและรถไถนา ร้อยละ 3 และ ร้อยละ 2 ตามลำดับ รถบรรทุกขนาด 10 ล้อและ 6 ล้อ โดยมากเป็นของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นที่มีเงินทุน กว่านซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรแล้วนำไปขายให้โรงสีเพื่อทำการแปรรูปส่งออกและขายส่งพ่อค้าต่อไป

จากกระจายผลผลิตข้าวหอมมะลิจากโรงสี เมื่อผ่านการแปรรูปจากโรงสีแล้ว จะได้ผลพลอยได้ ดังนี้ ต้นข้าวประมาณ ร้อยละ 38.2 เป็นข้าวหยาบหี้อ้อ ซาห่อ ประมาณร้อยละ 1.44 และ 1.38 ส่วนนี้จะส่งไปขายให้แก่ พ่อค้าส่งออกซึ่งมีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพฯ และพ่อค้าขายส่งรายใหญ่ในกรุงเทพฯ ทำรายได้ให้กับโรงสีประมาณ ร้อยละ 70 จากการผลิตข้าวหอมมะลิทั้งหมด ส่วนปลายข้าว รำละเอียดและรำหยาบ ประมาณร้อยละ 13.34 ส่วนนี้จะถูกส่งไปขายให้อุตสาหกรรมอาหารสัตว์และการเลี้ยงปศุสัตว์ ในภาคกลาง เช่น นครปฐม ราชบุรี และบางส่วนถูกส่งไปยังโรงงานสกัดน้ำมันรำที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทำรายได้ประมาณร้อยละ 10 ข้าวท่อนและข้าวหัก ประมาณ ร้อยละ 5.22 จะส่งไปขายทางภาคใต้ เนื่องจากประชาชนในภาคใต้นิยมรับประทานข้าวหอมมะลิแต่ปริมาณกำลังการผลิตภายในภาคไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่วนนี้ทำรายได้ประมาณร้อยละ 20 และสุดท้ายคือ แกลบประมาณร้อยละ 24.5 ของข้าวเปลือก จะถูกแจกจ่ายให้กับเกษตรกรเพื่อนำไปเพาะปลูกพืชชนิดอื่นๆ หรือ ขายให้กับประชาชนและโรงงานทำอิฐในท้องถิ่น แต่ยังไม่มีการนำไปแปรรูปในอุตสาหกรรม Silica อย่างจริงจัง ส่วนนี้จึงไม่สามารถคิดเป็นมูลค่าหรือ รายได้ให้กับโรงสีได้ การขนส่งสินค้าของโรงสี โรงสีจะขนส่งทางถนนโดยใช้รถบรรทุก 10 ล้อ ยกเว้นสินค้าที่จะส่งไปภาคใต้โรงสีจะส่งทางรถไฟ โดยลูกค้ามาตรวจรับที่สถานีรถไฟของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเอง

การส่งออกข้าวหอมมะลิของพ่อค้าส่งออกที่มีใช้โรงสี มักมีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพฯ เนื่องจากมีบริการที่สะดวก ติดต่อดำเนินการทางเอกสารกับหน่วยงานราชการได้สะดวกกว่า ผู้ส่งออกจะให้โรงสีขนานำส่งที่ทำเรือ โดยหากข้าวที่ทำการส่งออกในเที่ยวนั้นๆ มีปริมาณไม่เกิน 5,000 ตัน สามารถที่จะส่งที่ทำเรือกรุงเทพฯได้ เนื่องจากผู้ส่งออกได้รับความสะดวกในการ

ตรวจรับสินค้ามากกว่า แต่หากสินค้ามีปริมาณมากกว่า 5,000 ตัน จำเป็นต้องใช้เรือโดยสารขนาดใหญ่ และลานขนส่งสินค้าขนาดใหญ่ ผู้ส่งออกจะให้เรือสำเภานำส่งที่ทำเรือแหลมฉบัง เนื่องจากจะได้รับความสะดวกในการขนถ่ายสินค้าลงเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่มากกว่า

ผลกระทบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจากการใช้จ่ายเพื่อการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก จากข้อมูลการใช้จ่ายของโรงสีตัวอย่างทั้งหมด พบว่า รายจ่ายที่สำคัญที่สุด คือ ค่าวัตถุดิบ ซึ่งโรงสีมีวัตถุดิบที่สำคัญอยู่เพียงชนิดเดียว นั่นคือ ข้าวเปลือก โดยค่าใช้จ่ายเพื่อวัตถุดิบทั้งหมดนี้จะเกิดในพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเองทั้งหมด โดยกระจายผลกระทบไปตามสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมาก ยังมีค่าวัตถุดิบเกิดขึ้นในพื้นที่มาก รองลงมา การใช้จ่ายของโรงสีจะเกิดจากค่าใช้จ่ายในการขนส่ง จากการขนส่งสินค้า หรือข้าวสารหอมมะลิที่สีแล้วส่งให้ลูกค้า ค่าใช้จ่ายเพื่อการขนส่งนี้ จะเกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากลูกค้าของโรงสี อันได้แก่ ห้างหรือพ่อค้าส่งออก จะอยู่ในกรุงเทพฯ รวมทั้งมีท่าเรืออยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อรอทำการส่งออกทางทะเลต่อไป สำหรับการใช้จ่ายที่สำคัญอีก 2 ประการ ได้แก่ การใช้จ่ายเพื่อการสาธารณูปโภค ได้แก่ เพื่อไฟฟ้า เนื่องจากโรงสีต้องใช้พลังงานไฟฟ้าในการเดินเครื่องจักรกลสีข้าว ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อไฟฟ้าปริมาณมหาศาลจะเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองที่เป็นที่ตั้งสำนักงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และค่าใช้จ่ายเพื่อการจ้างแรงงาน เป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับ การใช้จ่ายเพื่อการซื้อวัตถุดิบข้าวเปลือก แต่รายจ่ายส่วนใหญ่ของการจ้างแรงงานเกิดในพื้นที่ชนบทโดยรอบที่ตั้งโรงสี ในเมืองจะเกิดการใช้จ่ายในส่วนนี้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากโรงสีส่วนใหญ่ต้องการใช้แรงงานแบกหาม มากกว่าแรงงานด้านธุรการ

และสำหรับการใช้จ่ายของแรงงาน เกษตรกร ชาวเมืองและชาวชนบท พบว่า การใช้จ่ายที่สำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองและชนบทของตนเองนั้น ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านอาหาร โดยค่าใช้จ่ายสำคัญที่เกิดในพื้นที่เมือง ได้แก่ การใช้จ่ายเพื่อการซื้อเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และสินค้าเบ็ดเตล็ดบางชนิด สำหรับรายจ่ายสำคัญที่เกิดในพื้นที่อื่นๆ นอกภาคได้แก่ การใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของลูกหลาน โดยมากเกิดในพื้นที่กรุงเทพฯ ในระดับอุดมศึกษา และการใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออกมากที่สุด และจากการศึกษาพื้นที่การใช้จ่ายตลอดจนลักษณะการใช้จ่ายของประชากรแต่ละกลุ่ม ทำให้ทราบว่า การใช้จ่ายในพื้นที่เมืองและชนบทของชาวบ้านและชาวเมือง เกษตรกรและคนงาน ขึ้นอยู่กับแหล่งงาน และสินค้าบริการที่สามารถจะเลือกได้หลากหลาย จากกำลังการใช้จ่ายของผู้บริโภค แรงงานส่วนมาก จะเลือกบริโภคสินค้าที่ในเมืองเนื่องจากเป็นแหล่งที่ทำงาน ส่วนเกษตรกรจะเลือกบริโภคอาหารในชนบทที่เป็นแหล่งงาน ในขณะที่ประชากรทุกกลุ่มมีลักษณะคล้ายกัน คือ จะเลือกบริโภคสินค้าที่ไม่สามารถหาซื้อได้ในชนบท เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และสินค้าเบ็ดเตล็ดบางประเภท เช่น

เครื่องสำอางค์ ฯลฯ ในพื้นที่เมือง เนื่องจากเมืองยังคงเป็นแหล่งรวมความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ในชนบทไม่มี

จากการศึกษาการใช้จ่ายของชาวเมืองและชาวบ้านในพื้นที่เพาะปลูกต่างๆ นั้นพบว่า ชาวเมือง มีการใช้จ่ายในเมืองเกือบทั้งหมด มีบางส่วนที่ใช้จ่ายในพื้นที่อื่น ๆ นอกภาค อันได้แก่ พื้นที่กรุงเทพฯ ที่มีระดับความเป็นเมืองสูงกว่า สามารถตั้งข้อสังเกต ได้ดังนี้ พื้นที่เพาะปลูกมาก ยังคงมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่เมืองและประชากรเมืองมีขนาดเล็กกว่าพื้นที่เพาะปลูกปานกลางและเพาะปลูกน้อย เนื่องจากในพื้นที่ที่เพาะปลูกน้อยกว่า จะมีระดับความเป็นเมืองตลอดจนประชากรเมืองมากกว่า พื้นที่เพาะปลูกมากที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคเกษตร พื้นที่เพาะปลูกมากที่มีความเป็นเมืองน้อย จะมีการพึ่งพาพื้นที่เมืองระดับสูงกว่า และพื้นที่ชนบท อยู่บ้าง เมื่อเทียบกับเมืองในกลุ่มพื้นที่เพาะปลูกปานกลาง เมืองในกลุ่มพื้นที่เพาะปลูกปานกลางนี้ เป็นพื้นที่ที่มีระดับความเป็นเมืองสูงกว่า จะมีการใช้จ่ายในพื้นที่ชนบทโดยทางอ้อม โดยผ่านพ่อค้าคนกลางที่ไปปรับผักสด ผลไม้มาจากชนบท โดยไม่มีการใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับชนบทเลย ส่วนเมืองในกลุ่มพื้นที่เพาะปลูกน้อย กลุ่มนี้เป็นเมืองใหญ่ระดับศูนย์กลางของภาค ซึ่งมีภาคการค้าและบริการอยู่มาก ร้านค้าและตลาดไม่ได้ขึ้นอยู่กับสินค้าภาคเกษตรกรรมแล้ว จะสังเกตได้จากการสำรวจภาคสนาม ถึงสภาพของตลาด มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในเมืองของกลุ่มพื้นที่ต่างๆ โดยพื้นที่เมืองในตลาดของพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมาก ร้านค้าและบริการในเมืองจะเกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร เช่นร้านขายปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือเครื่องจักรทางการเกษตร มีการกระจุกตัวอยู่ในเมืองสูง แล้วลดระดับลงเรื่อยๆ ตามระดับการเพาะปลูกของแต่ละเมือง โดยเมืองในกลุ่มอำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อย แทบจะไม่มีร้านค้าและบริการดังกล่าวเลย นี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจอีกประการจากการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ความเชื่อมโยงทางพื้นที่ระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท พื้นที่เพาะปลูก

เมื่อพิจารณาผลการคำนวณที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของโรงสี ปรากฏว่า รายได้ที่เกิดขึ้นจากการจ้างแรงงานของโรงสี หรือรายได้ทางตรงนั้น จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของที่ตั้งโรงสีมากที่สุด นั่นก็คือ พื้นที่ในกลุ่มอำเภอที่เพาะปลูกปานกลาง เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตและมีบริการพื้นฐานที่สะดวกในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม โดยการจ้างแรงงานในชนบทนี้ จำนวน 100 บาท จะเกิดรายได้ขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว 0.41 บาท และรองลงมาได้แก่ พื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอที่เพาะปลูกมาก 0.25 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 3 พื้นที่เพาะปลูกน้อย 0.17 บาท

รายได้ทางอ้อมที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงสี ได้แก่ ปัจจัยการผลิตที่ไม่ใช่แรงงานที่สำคัญคือ วัตถุดิบ ทั้งหมดจะเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท โดยรายจ่าย 100 บาทนี้จะทำให้เกิดรายได้มากที่สุดในพื้นที่ชนบทของพื้นที่เพาะปลูกมาก เท่ากับ 7 บาท และกลุ่มอำเภอเพาะปลูกปานกลาง 5.70 บาท กลุ่มอำเภอเพาะปลูกน้อย 1.43 บาท และมีรายได้เพียงเล็กน้อยเกิดขึ้นในเมือง จากการ

ใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค และอื่นๆ การใช้จ่ายด้านวัตถุดิบ(ข้าวเปลือก) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรายได้ในชนบท และการใช้จ่ายด้านการสาธารณูปโภคและอื่นๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่เมือง สำหรับรายได้ทางตรง และที่ตั้งของโรงสี เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดรายได้ทางตรงในพื้นที่เมืองและชนบท

การใช้จ่ายของชาวเมือง ในพื้นที่เมืองกลุ่มต่างๆ จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง เมื่อชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการในพื้นที่เมืองที่ตนเองอาศัยอยู่ จำนวน 100 บาทจะทำให้เกิดรายได้ขึ้นในชุมชนเมืองของตนเอง เท่ากับ 41.98 บาท และเมื่อชาวเมืองกลุ่มอำเภอที่ 2 มีการใช้จ่ายเท่ากับ 100 บาทในพื้นที่เมืองของตนเอง จะทำให้พื้นที่เมืองของตนเองมีรายได้เกิดขึ้นเท่ากับ 47.61 บาท และเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 เมื่อชาวเมืองมีการใช้จ่ายในพื้นที่ตนเอง จะทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 3 เอง เท่ากับ 49.60 บาท มากที่สุด ในขณะที่มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอที่ 1 เท่ากับ 3.62 บาท และชนบทกลุ่มอำเภอที่ 2 เท่ากับ 1.24 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 3 เท่ากับ 1.57 บาท

โดยสรุป การใช้จ่ายของชาวเมืองจะเกิดผลประโยชน์ในพื้นที่เมืองเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการเพิ่มขึ้นตามระดับความเป็นเมือง สำหรับพื้นที่ชนบทเกิดรายได้ขึ้นจากการที่พ่อค้าในเมืองซื้อสินค้าจำพวกอาหารสด ผลผลิตทางการเกษตรมาประกอบอาหารขายแก่ชาวเมืองต่อไป

หากพิจารณาค่าตัวคุณทวี ที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวเมือง พบว่าโดยกระบวนการทำงานของตัวคุณทวี การใช้จ่ายของชาวเมืองที่อยู่ในกลุ่มอำเภอที่ 1 หากมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นในพื้นที่เพาะปลูกมากอำเภอที่ 1 เท่ากับ 100 บาท จะเกิดรายได้แก่ พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 นี้ เท่ากับ 172.36 บาท และเกิดรายได้ในเมืองกลุ่มอำเภอที่ 2 จากการใช้จ่ายของชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 จำนวน 100 บาททำให้มีเงินเกิดขึ้นในเมืองตนเองเท่ากับ 190.88 บาท และในทำนองเดียวกันชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 3 เมื่อมีการใช้จ่ายในพื้นที่ตนเองเท่ากับ 100 บาท จะเกิดรายได้ในพื้นที่เมืองของตนเองเท่ากับ 198.40 บาท

สำหรับการใช้จ่ายของชาวเมืองที่เกิดเป็นค่าตัวคุณทวีในชนบท พบว่า หากชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 มีการใช้จ่าย 100 บาทในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 เองจะมีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 1 เท่ากับ 4.53 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 2 เช่นกันชาวเมืองในกลุ่มอำเภอที่ 2 เมื่อใช้จ่ายในพื้นที่ชนบท 100 บาทจะเกิดรายได้ในชนบทของตนเองเท่ากับ 1.55 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 3 เท่ากับ 1.81 บาท

การใช้จ่ายของชาวชนบท ในกลุ่มอำเภอต่างๆ จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองและชนบท เมื่อชาวชนบทที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่กลุ่มที่ 1 ใช้จ่ายเพื่อบริโภคสินค้าและบริการในหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่จำนวน 100 บาท จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนเองจำนวน 20.10 บาท และในกลุ่มอำเภอที่ 2 เมื่อชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 2 มีการใช้จ่ายเท่ากับ 100 บาท

จะทำให้เกิดรายได้ในหมู่บ้านเอง เท่ากับ 20.01 บาท และในกลุ่มอำเภอที่ 3 ชาวบ้านในกลุ่มนี้ที่ใช้จ่าย 100 บาทจะเกิดรายได้ภายในหมู่บ้านกลุ่มเดียวกัน เท่ากับ 13.46 บาท ในขณะที่มีรายได้จากการที่ชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 ใช้จ่ายในเมืองกลุ่มอำเภอที่ 1 เองเท่ากับ 100 บาทจะเกิดรายได้แก่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 นี้เท่ากับ 22.34 บาท และเมืองในกลุ่มที่ 2 จากการใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 2 ในพื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอเดียวกัน จะเกิดรายได้เท่ากับ 28.74 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 3 จากการใช้จ่ายในทำนองเดียวกัน จะทำให้เกิดรายได้ในเมืองกลุ่มอำเภอที่ 3 เท่ากับ 36.43 บาท

จะพบว่า รายได้ที่เกิดขึ้นจากชาวบ้าน พื้นที่เมืองได้รับผลกระทบมากกว่า โดยรวม

แต่หากพิจารณาค่าตัวคุณทวิที่เกิดจากการใช้จ่ายของชาวบ้าน จะพบว่า โดยกระบวนการทำงานของตัวคุณทวิ การใช้จ่ายของชาวบ้านจะเกิดผลกระทบแก่ชนบทมากกว่าเมือง โดยการใช้จ่ายของชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 1 จำนวน 100 บาท ในพื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอเดียวกัน จะทำให้มีรายได้เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของตนเองจำนวน 125.14 และเช่นกันกับชาวบ้านในกลุ่มอำเภอที่ 2 ที่มีการใช้จ่ายในหมู่บ้านจำนวน 100 บาท ย่อมจะเกิดรายได้แก่หมู่บ้านตนเองเท่ากับ 125.02 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 3 หากชาวบ้านใช้จ่ายในพื้นที่ตนเองดังกล่าว จะเกิดรายได้ในหมู่บ้านกลุ่มอำเภอที่ 3 เองเท่ากับ 115.60 บาท ในขณะที่ชาวบ้านใช้จ่ายในเมืองกลุ่มอำเภอที่ 1 จำนวน 100 บาทจะเกิดรายได้แก่พื้นที่เมืองในกลุ่มอำเภอที่ 1 เองเท่ากับ 38.51 บาท และในทำนองเดียวกัน กลุ่มอำเภอที่ 2 จากการใช้จ่ายในเมืองของชาวบ้าน จะเกิดรายได้ในเมืองกลุ่มที่ 2 เองเท่ากับ 54.87 บาท และกลุ่มอำเภอที่ 3 เท่ากับ 71.51 บาท

ทั้งนี้ค่าตัวคุณทวิที่เกิดขึ้น การใช้จ่ายในกลุ่มอำเภอที่มีการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิมากจะเกิดรายได้แก่พื้นที่ชนบทของตนเองมากที่สุด ในขณะที่การใช้จ่ายในกลุ่มพื้นที่หนึ่งในเมืองจะเกิดรายได้ที่น้อยที่สุด

ผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังกล่าว อาจสรุปย้อนกลับไปดูความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบท ได้ว่า ความสนใจของพื้นที่ชนบทต่อเมืองนั้น คือ เมืองยังคงเป็นศูนย์กลางทางการปกครอง การสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นแหล่งงาน เป็นตลาดของสินค้าเกษตร เป็นแหล่งรวมบริการ สาธารณะการรักษาพยาบาล และร้านค้าบริการสินค้าเฉพาะอย่าง ในขณะที่เมืองก็ให้ความสนใจในพื้นที่ชนบทในฐานะที่เป็น พื้นที่ในอนาคตในการขยายตัวของเมือง เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร เป็นแหล่งตลาดสินค้าอุตสาหกรรม และเป็นเขตสงวนเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ ดันน้ำลำธาร เพื่อการท่องเที่ยวและการพักผ่อน โดยสรุปความสัมพันธ์ของพื้นที่เมืองและชนบท ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาคที่ล้าหลังอยู่มาก ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาภาคนั้น จากการศึกษา พบว่า พื้นที่ชนบทได้รับผลกระทบจากการใช้จ่าย

ด้านวัตถุดิบ ที่เป็นผลิตผลทางการเกษตรมากที่สุด ตลอดจนแรงงานที่หาได้ในพื้นที่ชนบท ในขณะที่เมืองได้รับผลกระทบที่สูงเช่นกัน จากการสนองตอบบริการขั้นพื้นฐาน และสินค้าระดับเมืองให้กับชาวบ้านในชนบท ดังนั้น การผลักดันให้เกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับผลิตผลทางการเกษตร เช่น การพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกนี้ ไม่ว่าจะ จะเป็นการพัฒนาทางการตลาด การปรับปรุงพันธุ์ เทคโนโลยีในการผลิต เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตและแข่งขันในตลาดโลกได้นั้น ล้วนเป็นกระบวนการลงทุนที่จะทำให้เกิดการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในลักษณะของการพึ่งพากัน ระหว่างเมืองและชนบทในระบบเศรษฐกิจนี้ จะทำให้ประชาชนในเมืองและชนบทได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ต่างพึ่งพากันเป็นตัวกระจายกระแสการหมุนเวียนให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว เงินถูกเปลี่ยนมือจากกิจกรรมหนึ่งไปอีกกิจกรรมหนึ่งโดยการซื้อขายสินค้าและบริการรายได้ที่เกิดจากการขายกำไรของสินค้าและบริการต่างๆที่เพิ่มขึ้น จะทำให้รายได้รวมของระบบเศรษฐกิจ และพื้นที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดทั้งภาคก็จะเกิดการพัฒนา ภาคที่ล้าหลังก็จะได้รับผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรนี้ ในที่สุดทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมก็จะได้รับการพัฒนาเป็นระบบ มีความเชื่อมโยงกันในการขยายตัว

การนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน

โดยทั่วไป การวางแผนเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในอนาคตที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าในพื้นที่นั้นมีปัญหาอะไรบ้างมีศักยภาพในการพัฒนามากน้อยเพียงใด จากการวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้ทราบเป้าหมายในการพัฒนาจากการคาดการณ์ความต้องการในอนาคต การวางแผนทางเลือกที่เป็นไปได้ โดยการกำหนดทิศทางที่มีมากกว่าหนึ่งทาง หลังจากนั้นประเมินผลโดยละเอียด เพื่อเลือกทางเลือกที่จะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย และเมื่อนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติแล้ว ต้องนำแผนที่ต้องการ มาเขียนเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้แผนดังกล่าวบรรลุผลสามารถปฏิบัติได้ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล การปฏิบัติจะมีการประเมินผลเป็นระยะๆถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน การประเมินผลจะนำไปสู่การแก้ไขแผนพัฒนา ออกเป็นแผนใหม่ไปเรื่อยๆ ระดับต่างๆของแผน แผนมีหลายระดับ ระดับสูงได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนที่ต่ำลงมาจะยังมีสาระเกี่ยวกับทางด้านกายภาพมากขึ้น จำเพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น ผังเมือง ผังเขตพา การออกแบบกลุ่มอาคาร เป็นต้น และยังแบ่งได้เป็น การวางแผนที่เน้นผล กับการวางแผนที่เน้นวิธีการ สำหรับการวางแผนในประเทศไทยนั้น ส่วนมากจะเป็นการวางแผนที่เน้นที่เป้าหมาย

จากกระบวนการวางแผน ระดับของแผน และประเภทของแผนที่กล่าวมา ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนโดยเน้นที่เป้าหมายระดับชาติ ระดับภาคและระดับจังหวัด กล่าวคือ สามารถกำหนดเป้าหมายของการวางแผนระดับต่างๆ ได้ชัดเจน และมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่หรือกายภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาภาค เนื่องจากผลการวิจัยทำให้ทราบถึง ปริมาณผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาคชนบทอันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกของรัฐบาล การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร การพัฒนาภาคที่ล้าหลังจะมีผลทำให้การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในอนาคตสามารถกำหนดขึ้นในรูปของปริมาณตัวเลขที่ชัดเจน เพื่อทราบว่า จำนวนเงินในการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกเท่าใด จะก่อให้เกิดรายได้ในระบบเศรษฐกิจในพื้นที่นั้นๆ เท่ากับเท่าใดจึงจะบรรลุเป้าหมาย เป็นประโยชน์ต่อการคาดประมาณผลกระทบหรือผลประโยชน์จากการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก และเป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมทางอุตสาหกรรมเกษตรประเภทอื่นๆต่อไป เพื่อใช้ในการพิจารณากิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นประโยชน์ของภาค ตลอดจนสามารถคาดประมาณเงินลงทุนในการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ ว่าต้องใช้งบประมาณเท่าใด ทำการลงทุนด้านไหน ในพื้นที่ใดบ้าง จึงจะเกิดผลกระทบที่ดีต่อเกษตรกรในภาคชนบทของประเทศ

และยังสามารถคาดประมาณการเปลี่ยนแปลงจำนวนที่จะเกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมประเภทนี้ จะสามารถทำให้รัฐมีการเตรียมการเปลี่ยนแปลงทั้งทางพื้นที่และทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น หากมีการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การผลิตข้าวหรือความต้องการข้าวของตลาดโลก รัฐจะใช้แผนการลงทุน การจัดการแบบใดเพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาและสมดุลย์ในประเทศด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่เกิดขึ้น ทำให้ทราบว่า อุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก เป็นอุตสาหกรรมที่กระตุ้นให้เกิดผลกระทบด้านการเกษตร เพราะต้องการวัตถุดิบทางการเกษตรจำนวนมากมาใช้ในการผลิต ตามแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร (Agro Industries) การส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดปริมาณการใช้จ่ายในชนบททั้งสิ้น ในรูปของความต้องการผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น การส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการกระจายผลกระทบทางเศรษฐกิจนี้ คือ โรงสีข้าวขนาดใหญ่ การส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ และการส่งเสริมการพัฒนาการผลิตข้าวเปลือก เพื่อตอบสนองความต้องการของโรงสีเป็นสิ่งที่ต้องวางแผนการพัฒนาควคู่กันไป การวางแผนส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของ

พื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจากการผลิตข้าวหอมมะลิ เพื่อการส่งออก งานวิจัยฉบับนี้ ทำให้สามารถเสนอข้อเสนอนี้ในเชิงปฏิบัติการในพื้นที่แบ่งออกได้เป็น 3 พื้นที่ ได้แก่

1. พื้นที่ส่งเสริมการเกษตร
2. พื้นที่ส่งเสริมอุตสาหกรรม
3. พื้นที่ศูนย์กลางการบริการ

1. พื้นที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ พื้นที่ชนบท ในกลุ่มอำเภอพื้นที่เพาะปลูกมาก และเพาะปลูกปานกลาง เนื่องจากมีศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ในการเพาะปลูก จึงควรพัฒนาวิธีการผลิต เทคโนโลยี ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นเป็นการเพาะปลูกเพื่อการพาณิชย์ และเกษตรแบบเข้มข้นเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ และปริมาณสูง

2. พื้นที่ส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้แก่ พื้นที่ในเขตเมืองและชานเมืองของพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิมาก และปานกลาง เนื่องจากโรงสีข้าวที่เป็นอุตสาหกรรมในการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกที่สำคัญ ยังคงต้องการความสะดวกและบริการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ในการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีอยู่ในพื้นที่เมือง และชานเมืองโดยรอบ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงต้องการอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ เนื่องจากเป็นสินค้าเกษตรที่มีค่าขนส่งสูงและมีโอกาสเสียหายสูง การตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตเป็นข้อได้เปรียบ ในพื้นที่ดังกล่าวจึงควรมีการส่งเสริมพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาที่ตั้งอุตสาหกรรม

3. พื้นที่ศูนย์กลางการบริการ ได้แก่ พื้นที่เมืองและชนบทในกลุ่มพื้นที่เพาะปลูกน้อย ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการให้บริการที่สะดวกและใกล้กว่ากรุงเทพมหานคร ในบริการด้านต่างๆ ทั้งทางด้าน การส่งออกและอุตสาหกรรม เกษตรกรรม โดยควรส่งเสริมให้พื้นที่ชนบทในกลุ่มอำเภอดังกล่าวที่ไม่มีศักยภาพในการเพาะปลูกเพียงพอต่อการเป็นแหล่งวัตถุดิบของโรงสีข้าว มาอบรมพัฒนาศักยภาพบุคคล เพื่อให้สามารถให้บริการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องต่างๆ ของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกได้

โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1.) กลุ่มพื้นที่เพาะปลูกมาก เนื่องจากมีความเหมาะสมและศักยภาพในการเพาะปลูก จึงควรกำหนดเป็นเขตส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการเพาะปลูกแบบเกษตรเข้มข้น เพื่อการพาณิชย์กรรม และการเป็นแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพ เพื่อแข่งขันกับตลาดโลกต่อไป โดย

- ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้วัตถุดิบและสินค้าที่มีคุณภาพแก่อุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก
 - ส่งเสริมและให้ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดหาแหล่งตลาดเพื่อรองรับผลผลิต รัฐบาลจัดหาแหล่งตลาดให้กับโรงสีข้าว และโรงสีข้าวทำหน้าที่เป็นตลาดรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร ที่มีค่าใช้จ่ายในการขนส่งต่ำ เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ
 - กำหนดพื้นที่พัฒนาที่มีศักยภาพในการเพาะปลูกแบบเกษตรเข้มข้น และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่เพื่อการพาณิชย์ มากกว่าแบบตามมีตามเกิด
- 2.) กลุ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิปานกลาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกและเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ จึงควรกำหนดเป็นเขตพื้นที่หลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่กับเกษตรกรรม โดย
- พื้นที่ชนบทของกลุ่มอำเภอที่ 2 สามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้เป็นพื้นที่เพาะปลูกแบบเข้มข้นเพื่อการพาณิชย์ เพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ เพื่อการส่งออก
 - พื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอที่ 2 สามารถกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก โดยพัฒนาศักยภาพและบริการพื้นฐานแก่การตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ทั้งในด้าน โครงสร้างพื้นฐานและบริการอื่นๆ
- 3.) กลุ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิน้อย เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิต่ำ และเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างเมืองและชนบทน้อยที่สุด สามารถแบ่งเป็น
- กลุ่มพื้นที่เมือง พื้นที่เมืองของกลุ่มอำเภอดังกล่าวนี้อ จะมีลักษณะเป็นเมืองศูนย์กลางขนาดใหญ่ของภาค ที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกในภาคในปัจจุบัน สามารถพัฒนาส่งเสริมให้เป็นเขตอุตสาหกรรมและบริการแก่กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก สามารถที่จะส่งเสริมให้เกิดการลงทุน และการบริการที่เชื่อมโยงกับการส่งออก แบ่งเบาภาระการพึ่งพาจากศูนย์กลางใหญ่ คือ กรุงเทพมหานคร

- กลุ่มพื้นที่ชนบท เนื่องจากมีความเหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิต่ำ จึงควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพื่อรองรับการให้บริการแก่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้มีการเพาะปลูกและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่เป็นการเร่งรัดพัฒนาให้เพาะปลูกมากขึ้น เนื่องจากจะทำให้เสียต้นทุนการผลิตสูง
- 4.) ส่งเสริมการให้บริการของตลาด ในรูปแบบของ One Stop Service คือ สามารถดำเนินการทุกอย่างเกี่ยวกับการซื้อขาย ข้าวหอมมะลิได้ภายในที่เดียว เนื่องจากค่าขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ในงานวิจัยฉบับนี้ เสนอในรูปแบบของตลาดนัดข้าวเปลือกที่โรงสีจัดตั้งขึ้น เนื่องจากมีการให้บริการในรูปแบบต่างๆ โดยเกษตรกรไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่รัฐบาลควรเข้ามาดูแลในเรื่องความยุติธรรม ป้องกันไม่ให้โรงสีหลอกเกษตรกร เช่น ในเรื่องของการตรวจสอบคุณภาพข้าว
- 5.) ส่งเสริมโครงข่ายคมนาคมขนส่ง เพื่อเชื่อมโยงระหว่างชุมชนบริการและแหล่งผลิต และภูมิภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาคตะวันออก โครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง เพื่อความสะดวกในการขนส่งสินค้าออกนอกประเทศ
- 6.) การกำหนดทิศทางการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และเมืองศูนย์กลางที่ให้บริการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกต้องไปในทิศทางเดียวกัน
- 7.) ด้านการตลาด หาแหล่งตลาด รัฐบาลทำหน้าที่เป็นพ่อค้าเดินทางไปเจรจาหาแหล่งตลาดข้าวสาร ข้าวหอมมะลิใหม่ ที่มีขนาดใหญ่เพื่อกระตุ้นให้เกิดกำลังการผลิตจากโรงสีข้าวที่มีอยู่แล้ว
- 8.) รัฐบาลให้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการตลาด การผลิต ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก เพื่อกระตุ้นให้นักลงทุนให้ความสนใจในการลงทุนดำเนินกิจกรรมประเภทนี้
- 9.) การปรับปรุงการเกษตร ทั้งในเรื่องของการชลประทาน ปัญหาดินไม่มีคุณภาพ ที่ภาคอีสานตอนล่างประสบ การปรับปรุงสายพันธุ์ การปรับปรุงเทคโนโลยีในการเพาะปลูก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของโรงสีที่กำลังจะขยายตัว การให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้กับเกษตรกรในการเพาะปลูก ตลอดจนการจัดรูปที่ดิน(Land Readjustment) เพื่อให้สะดวกในการเพาะปลูก และการเข้าถึงโดยเครื่องจักร

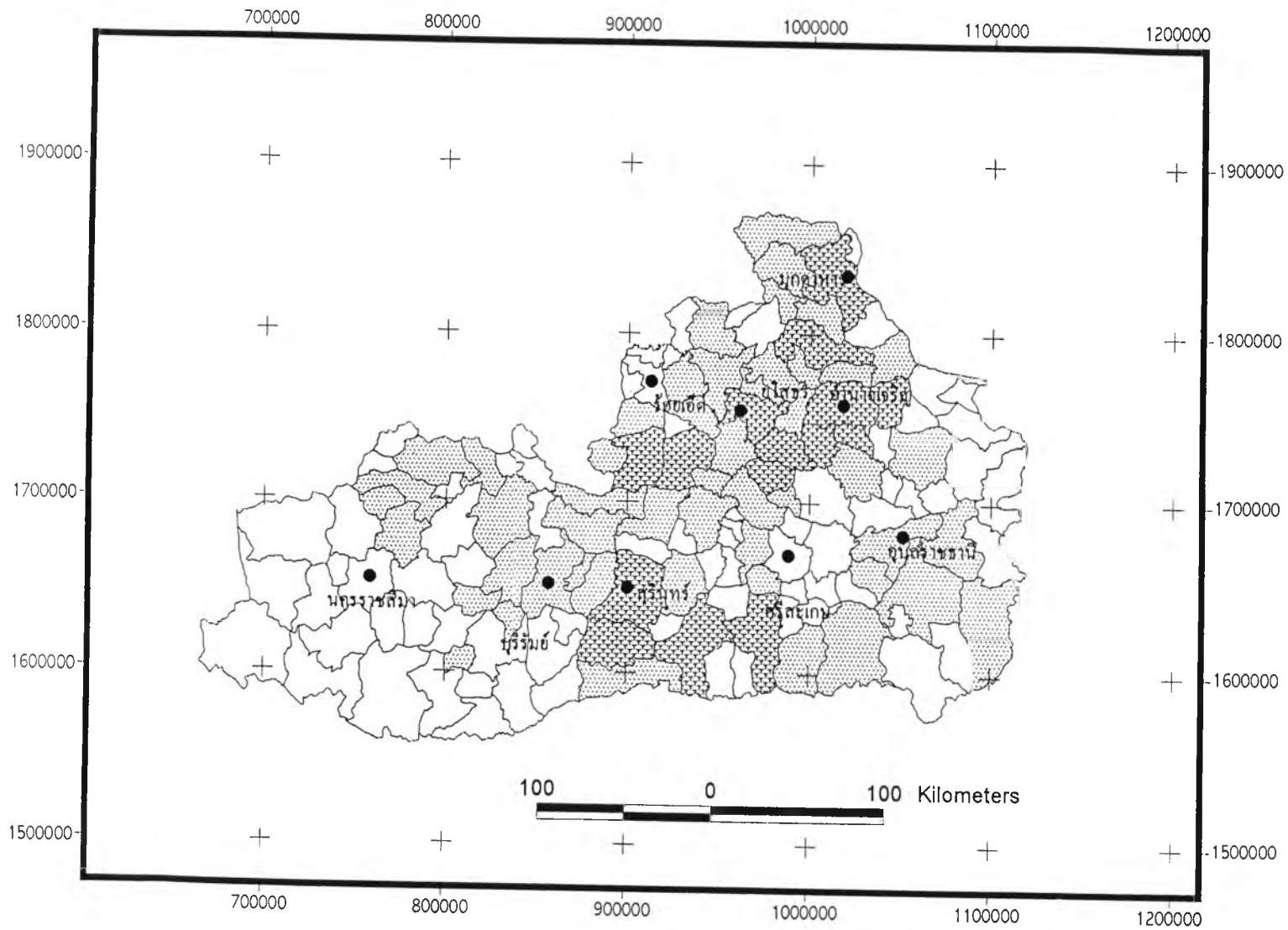
กลการเกษตร เข้ามาดูแลการเพาะปลูกส่งเสริมการเพาะปลูกเพื่ออุตสาหกรรมมากกว่าเป็นแบบตามมีตามเกิด

- 10.) การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมของรัฐ ทางรถยนต์ เพื่อให้การคมนาคมระหว่างแหล่งผลิตคือที่นาในชนบท และแหล่งรับซื้อคือ โรงสีข้าวเป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็วมีการเสียหายน้อยที่สุด การเข้าถึงที่นาถ้าสามารถปรับปรุงจนเดินทางขนส่งได้โดยสะดวก จะลดต้นทุนในการขนส่งของเกษตรกรลงได้อีก
- 11.) การเตรียมบริการขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะ ไฟฟ้า ที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของโรงสีข้าว การกำหนดอัตราค่าไฟฟ้าพิเศษสำหรับโรงสี เป็นการกระตุ้นให้เกิดการลงทุน สร้างสิ่งจูงใจในการลงทุน เช่น ลดเว้นภาษี หาแหล่งเงินกู้ให้เกษตรกร เป็นต้น
- 12.) การส่งเสริมการบริโภคข้าวหอมมะลิทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับผลกระทบของเมืองที่มีต่อพื้นที่ชนบท และเนื่องจากข้อจำกัดในด้านเงินทุนและเวลา ทำให้ขอบเขตการวิจัยจำกัดอยู่เพียงการใช้จ่ายของโรงสีข้าว และคนงานเกษตรกร ชาวเมืองและชาวชนบท เท่านั้น ไม่สามารถครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้ เช่น กิจกรรมการค้าอุปโภคบริโภคทางเกษตร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางตรงและทางอ้อมแก่ชนบท ตลอดจนการเพิ่มขึ้น และลดลงของกิจกรรมดังกล่าว เกี่ยวข้องกับปัจจัยอะไรบ้าง เพื่อหาแนวทางในการวางแผนเพื่อรองรับหากเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตกับปัจจัยดังกล่าวนั้น

นอกจากนี้แล้วยังมีในเรื่องของการศึกษาผลกระทบทางกายภาพ และผลกระทบทางสังคม ที่เกิดขึ้นแก่พื้นที่เมืองและชนบท จากการพัฒนากิจกรรมการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก ซึ่งผลกระทบทางพื้นที่ อาจศึกษาได้จากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูก และพื้นที่เมือง การเพิ่มขึ้นของโรงสี กิจกรรมอื่นๆ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านใด ในการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก และผลกระทบทางสังคม เช่นกัน การพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก จะส่งผลให้ประชาชนในชนบทมีรายได้มากขึ้น ลักษณะทางสังคม ระดับชั้นทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไรเป็นเรื่องที่น่าติดตามศึกษาผลกระทบดังกล่าวด้วย เนื่องจากการวางแผนพัฒนาภูมิภาค จะต้องรวบรวมข้อมูลทั้งด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อวางแผนการพัฒนาประเทศโดยรวมทุกด้านต่อไป

แผนที่ 6.1

แผนที่แสดงพื้นที่พัฒนาจากการผลิต
ข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

แผนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

N
↑

- พื้นที่ส่งเสริมการเกษตร
- พื้นที่ส่งเสริมอุตสาหกรรม
- พื้นที่ศูนย์กลางการบริการ